

ΤΟΥ **Δημήτρη Γρηγορόπουλου**



### **Έμπρακτη επιβεβαίωση της επαναστατικής δυνατότητας**

Η μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση διαχρονικά φωτίζει το όραμα των λαών για μια κοινωνία δικαιοσύνης, ελευθερίας, ανθρωπιάς, την κοινωνία της κομμουνιστικής απελευθέρωσης. Μετά τη βραχύβια επαλήθευση της θεωρίας του επιστημονικού κομμουνισμού απ' την Παρισινή Κομμούνα, η επανάσταση του Οκτώβρη αποτελεί την επαρκέστερη, χρονικά και σε περιεχόμενο, απόδειξη της δυνατότητας - αναγκαιότητας της επαναστατικής ανατροπής του καπιταλισμού, της δικτατορίας, του προλεταριάτου, της εγκαθίδρυσης παραγωγικών σχέσεων κομμουνιστικού προσανατολισμού. Αυτή η έμπρακτη τεκμηρίωση, παρά τον εκφυλισμό της επανάστασης σε ιδιότυπο εκμεταλλευτικό καθεστώς, αποτελεί παρακαταθήκη επιστημονικής και όχι απλώς συναισθηματικής και ηθικής αξίας, όχι απολυτοποιούμενη αλλά προσαρμοζόμενη στις συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες. Η Οκτωβριανή Επανάσταση ενέπνευσε το επαναστατικό κύμα της δεκαετίας του 1920 (Γερμανία, Ουγγαρία, Ιταλία, Αυστρία), που παρά τις σημαντικές επιτυχίες του τελικά ηττήθηκε. Τα δύο επαναστατικά κέντρα (ευρωπαϊκό - ρωσικό) για ιστορικούς λόγους κινήθηκαν παράλληλα. Δεν μπόρεσαν να συνδεθούν και να αλληλοϋποστηριχτούν, ώστε να αποφευχθεί η ήττα των επαναστάσεων στην Ευρώπη και ο εκφυλισμός της Ρώσικης Επανάστασης.

Αλλά και τα απελευθερωτικά κινήματα της δεκαετίας του 1940, επηρεασμένα απ' τον Οκτώβρη και τη νίκη του Κόκκινου Στρατού, μετεξελίχθηκαν σε μεγαλειώδη επαναστατικά κινήματα κι είτε νίκησαν (Γιουγκοσλαβία, Αλβανία, Τσεχοσλοβακία, Κίνα) είτε ηττήθηκαν (Ελλάδα) είτε συμβιβάστηκαν τελικά με τις αστικές δυνάμεις (Γαλλία, Ιταλία). Η επαναστατική πνοή δεν εξέλειπε. Ακολούθησαν η ιστορική επαναστατική νίκη στην Κούβα, που υλοποιώντας το όραμα του προλεταριακού διεθνισμού εξακτίωσε την ανιδιοτελή συνδρομή της σ' επαναστατημένες περιοχές, η ιστορικών διαστάσεων νίκη στην Ινδοκίνα

(Βιετνάμ, Καμπότζη, Λάος), επαναστάσεις και εξεγέρσεις ακόμη και στην Ευρώπη (Επανάσταση των Γαρυφάλλων στην Πορτογαλία, εξέγερση τον Μάη του '68 στη Γαλλία με απειλητικές διαστάσεις, εξεγερτικές κινήσεις στην Ιταλία, αντιδικτατορικό κίνημα στην Ελλάδα). Στις ΗΠΑ εμφανίστηκε η νέα Αριστερά με τις μεγαλειώδεις αντιπολεμικές εξεγέρσεις, κινήματα αμφισβήτησης, το αντιρατσιστικό κίνημα ανυπακοής. Αλλά και στη Λατινική Αμερική απ' τη δεκαετία του 1960 ως και σήμερα εκδηλώνεται μια εξεγερτική ακολουθία. Απ' τη νίκη της επανάστασης στην Κούβα, στη Νικαράγουα, το αντάρτικο στο Περού, την Κολομβία, το Ελ Σαλβαδόρ, το κίνημα των Ζαπατίστας στο Μεξικό, τη νίκη της Μπολιβαριανής Επανάστασης στη Βενεζουέλα, που διεξάγει αγώνα ζωής και θανάτου με την αστική αντεπανάσταση και τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Η επανάσταση δεν αποτελεί ουτοπία αλλά ιστορική αναγκαιότητα. Αποδεικνύεται όχι μόνον απ' την ιστορική εμπειρία αλλά και απ' τη λογική της πάλης των τάξεων, η οποία αποκλείει τη σταδιακή ανάδυση της σοσιαλιστικής κοινωνίας που ανατρέπει την καπιταλιστική μέσα απ' τα σπλάχνα της δεύτερης με την ανοχή και τη συναίνεσή της. Ο αντίποδας του επαναστατικού δρόμου, ο ρεφορμιστικός, έχει εκφυλιστεί απλώς σε μορφή εναλλακτικής διαχείρισης του καπιταλισμού...

### **Η νίκη της επανάστασης δεν ισοδυναμώσε με περίπατο στα Χειμερινά Ανάκτορα...**

Ο ρεφορμισμός (μεταρρυθμισμός) είναι ο αντίποδας της επανάστασης. Ο ρεφορμισμός ταυτίζεται με το σοσιαλρεφορμισμό. Υποστηρίζει την άποψη ότι η κοινωνία μπορεί να φτάσει βαθμιαία στο σοσιαλισμό. Αρνείται ότι η προλεταριακή επανάσταση και η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας είναι ο μόνος δυνατός δρόμος για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Ειδικά στο στάδιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού η κυρίαρχη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία και πολιτική έχει ενσωματώσει τη μεταρρύθμιση στο οπλοστάσιό της προσδίδοντάς της αντιδραστικό περιεχόμενο (αντιμεταρρύθμιση). Μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση τα ποικιλώνυμα ρεύματα του σοσιαλρεφορμισμού, από τα σχετικά αριστερόστροφα ως τα δεξιόστροφα, συμπίπτουν, εκτός των άλλων, σ' έναν θεμελιώδη κοινό τόπο. Στρεβλώνουν το χαρακτήρα της επανάστασης και της εργατικής εξουσίας, ώστε η εγκατάλειψη εκ μέρους τους αυτών των αρχών να φαντάζει λελογισμένη και αναγκαία ή (στις πιο αριστερές εκδοχές) να συγκαλύπτεται.

Περιγράφουν την Οκτωβριανή Επανάσταση σαν έφοδο ολιγάριθμης ομάδας αποφασισμένων πραξικοπηματιών εναντίον ενός αυταρχικού κράτους απομονωμένου απ' την κοινωνία πολιτών, στην οποία δεν είχε αναπτυχθεί ένα ευρύ φάσμα θεσμών υποστηρικτικών του κράτους. Αναπραξικοπηματίες αιφνιδιάζουν και καταβάλλουν το κράτος, λόγω της

ολιγαριθμίας, της πραξικοπηματικής επιβολής και ανυπαρξίας ηγεμονίας, δεν έχουν άλλο δρόμο απ' την εγκαθίδρυση αυταρχικού και ολιγαρχικού καθεστώτος. Απ' τον Κάουτσκι και πληρέστερα απ' τον Γκράμσι αναπτύχθηκε η θεωρία του διαφορετικού τύπου σοσιαλιστικής μετάβασης στην Ανατολή και στη Δύση. Για τα αυταρχικά καθεστώτα τσαρικού τύπου είναι δυνατή και πρόσφορη η κατάληψη της εξουσίας με μια «στιγμιαία» βίαιη έφοδο. Απεναντίας στη Δύση, όπου το κράτος περιβάλλεται και διασυνδέεται με ευρύ δίκτυο οχυρών-θεσμών, με εδραιωμένη δημοκρατία, απαιτείται μακρόχρονος πόλεμος θέσεων, που θα ολοκληρωθεί με πόλεμο κινήσεων και κατάληψη της εξουσίας. Αυτή η θεωρία δεν ευσταθεί. Ασφαλώς υπάρχουν έντονες διαφορές μεταξύ του τσαρικού καθεστώτος και των δυτικών κοινωνιών. Η μετάβαση όμως από ένα εκμεταλλευτικό καθεστώς (καπιταλισμός) σ' ένα μη εκμεταλλευτικό (σοσιαλισμός) έχει νομοτελειακή προϋπόθεση την επανάσταση, ανεξαρτήτως ιστορικών ιδιομορφιών. Εξάλλου η ταύτιση της επανάστασης με την Οκτωβριανή Επανάσταση και της δεύτερης με τη στρατηγική μιας «στιγμιαίας», βίαιης, πραξικοπηματικής, μειοψηφικής εφόδου και εύκολης επικράτησης, η οποία είναι αδύνατη και ακατάλληλη για τη Δύση, ταυτίζει την επανάσταση με την παρωδία της για να δικαιολογήσει την άρνηση της επανάστασης.

Η επίθεση στα Χειμερινά Ανάκτορα είναι εξέγερση, όχι επανάσταση. Αποτελεί την πρώτη πράξη της επανάστασης. Δεν ταυτίζεται με την επανάσταση, που μετά τον σκληροτράχηλο αγώνα, έληξε τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1921. Η νίκη της επανάστασης δεν ισοδυναμούσε με περίπατο στα Χειμερινά Ανάκτορα, με αβασάνιστη επικράτηση επί ενός «ανίσχυρου» απομονωμένου κράτους, στρατηγική αδύνατη στις δυτικές καπιταλιστικές κοινωνίες, που καθιστά επομένως αδύνατη γι' αυτές την επαναστατική τακτική. Τα περί αδύναμου τσαρικού κράτους αποτελούν υπεραπλούστευση. Το καθεστώς διέθετε πολυπληθή και αξιόμαχο στρατό, που παρά τη σχετική αποδιοργάνωσή του αποτέλεσε λυσσαλέο αντίπαλο στην τετράχρονη πάλη για την εξουσία. Διέθετε πολυδαίδαλη πανίσχυρη γραφειοκρατική μηχανή. Υποστηριζόταν απ' τον παντοδύναμο μηχανισμό της Εκκλησίας, που ηγεμόνευε στις λαϊκές μάζες. Εξάλλου αυτές οι δυνάμεις πολλαπλασιάστηκαν αποφασιστικά απ' την εισβολή 17 καπιταλιστικών χωρών (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) στην επαναστατημένη Ρωσία. Αν η επανάσταση ήταν απλώς εξέγερση, παρά την αρχική επιτυχία της, ασφαλώς δεν θα μπορούσε να επικρατήσει στην τιτάνια τετράχρονη πάλη ενάντια στις ενωμένες δυνάμεις της ρωσικής και ιμπεριαλιστικής αντίδρασης.

Αποθέωση όμως της στρέβλωσης αποτελεί η θέση που υποβαθμίζει τις δυνάμεις της επανάστασης όχι απλώς σε μια ενεργό μειοψηφία αλλά σε μια δράκα πραξικοπηματιών (μπλανκισμός). Η ιστορική αλήθεια όμως είναι ότι η ρωσική επανάσταση είχε εξασφαλίσει τη μεγάλη και ενεργό πλειοψηφία των λαϊκών μαζών -όρος νομοτελειακός για την επανάσταση

εν γένει- χάρη στην εύστοχη μετωπική πολιτική των μπολσεβίκων, οδήγησαν την εργατική τάξη και την αγροτιά σε στρατηγική συμμαχία με την απαλλοτρίωση και διανομή της γης στους χωρικούς. Αλλά κι αν δεχτούμε ότι η ρωσική επανάσταση χαρακτηρίζεται απ' τα γυρίσματα που της αποδίδουν οι παντοειδείς ρεφορμισμοί, πάλι δεν δικαιολογείται η εκ μέρους τους άρνηση της αναγκαιότητας της επαναστατικής μετάβασης από ένα εκμεταλλευτικό σ' ένα μη εκμεταλλευτικό καθεστώς. Με το τέχνασμα όμως της ταύτισης της επανάστασης με το δήθεν «πραξικόπημα» του Οκτώβρη επιχειρούν να προσδώσουν ευλογοφανή χαρακτήρα στην απόρριψη της επανάστασης.

Η ρεφορμιστική και επαναστατική τακτική για τη σοσιαλιστική μετάβαση συνδέονται διαλεκτικά με την αντίστοιχη ρεφορμιστική και επαναστατική αντιμετώπιση του κορυφαίου ζητήματος της εξουσίας και του κράτους. Απ' τις πολυάριθμες ρεφορμιστικές θεωρίες και τις παραλλαγές τους για το κράτος αφαιρετικά μπορεί να εστιάσει κάποιος στις εξής: κράτος δικαίου, ηγεμονία - κυριαρχία, κράτος - σχέση, αριστερή κυβέρνηση, εκσυγχρονισμός - ορθολογισμός κράτους. Το κράτος δικαίου σαν εξιδανικευμένη μορφή που υπερβαίνει τις ταξικές και πολιτικές αντιθέσεις και αντιμετωπίζει τα άτομα και τις συλλογικότητες αμερόληπτα και με πνεύμα δικαίου έλκει την καταγωγή του απ' την απόλυτη ιδέα του Χέγκελ που στην κοινωνική ζωή αντικειμενοποιείται στο δίκαιο, την ηθική, την κοινωνία των ιδιωτών-πολιτών και το κράτος. Το κράτος της συνταγματικής μοναρχίας και η αστική νομική συνείδηση εξιδανικεύονται, υψώνονται υπεράνω ατόμων και κοινωνικών ομάδων. Το κράτος δικαίου, αν και τυπικά αστική έννοια, υιοθετείται απ' το ρεφορμισμό και επεκτείνεται, υποτίθεται, στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, ιδίως στη φάση του ΚΜΚ, που σταδιακά «αμβλύνει» τις ανισότητες και αδικίες. Στο σύγχρονο κράτος έκτακτης ανάγκης που διαχειρίζονται και οι σοσιαλδημοκράτες το κράτος δικαίου και ο νομικός φетиχισμός ως ιδεολογία και πολιτική διατηρούνται με απαλοιφή, στην καλύτερη περίπτωση, ορισμένων ακροτήτων.

Η απολυτοποίηση της ηγεμονίας και η υπεροχή της στην αναπαραγωγή της καπιταλιστικής κοινωνίας έναντι της κρατικής κυριαρχίας και του καταναγκασμού εκκινούν από διαφορούμενες διατυπώσεις του Γκράμσι. Η ηγεμονία, η συναίνεση, αφορά την κοινωνία πολιτών. Στην ηγεμονία αποδίδεται πρωτοκαθεδρία έναντι της καταστολής του κράτους. Η πολιτιστική κυριαρχία της άρχουσας τάξης εξασφαλίζει την ιδεολογική υποταγή της εργατικής τάξης στην αστική τάξη, που της επιτρέπει να κυβερνά με συναίνεση, οριακά μόνον καταφεύγοντας στη βία. Απ' τα ρεύματα του σοσιαλρεφορμισμού η επανάσταση (πραξικοπηματική στρατηγική εφόδου κατ' αυτούς) προσιδιάζει σ' ένα βίαιο καθεστώς αστυνομικής καταστολής, όπως το καθεστώς της τσαρικής Ρωσίας. Αντίθετα, ο πόλεμος κινήσεων και η επαναστατική βία είναι ακατάλληλη για τη Δύση. Γιατί σ' αυτήν κεντρικός

τόπος εξουσίας είναι η κοινωνία πολιτών, στην οποία η αστική τάξη εξασφαλίζει την ηγεμονία, τη συναινετική υποταγή των μαζών, με τον έλεγχο των ιδιωτικών και κρατικών μέσων επικοινωνίας, την εγχάραξη της αστικής ιδεολογίας στους θεσμούς της αστικής κοινωνίας (εργασία, συνδικάτα, οικογένεια, εκπαίδευση) που την αναπαράγουν, το φετιχισμό του εμπορεύματος (όπως η αυταπάτη ανταλλαγής της εργασίας και όχι της εργατικής δύναμης με το μισθό). Αποφασιστική συμβολή στην κατάκτηση της ιδεολογικής ηγεμονίας του κεφαλαίου έχει το κοινοβούλιο, η τοπική αυτοδιοίκηση και άλλοι αστικοδημοκρατικοί θεσμοί (Πρόεδρος της Δημοκρατίας) που τυπικά επιτρέπουν την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας μέσω αυτών, χωρίς επανάσταση. Απ' την αναγωγή της ηγεμονίας σε κυρίαρχο μηχανισμό εξουσίας ο αριστερός ρεφορμισμός εξήγαγε το συμπέρασμα ότι η εργατική τάξη μπορεί να αποσπάσει απ' την αστική τάξη την ηγεμονία στην κοινωνία πολιτών, να επικρατήσει έτσι στους αστικοδημοκρατικούς θεσμούς, κυρίως στο κοινοβούλιο, και να εξαναγκάσει τελικά το κεντρικό κράτος της καταστολής να υποκύψει αμαχητί.

Αυτή η αντίληψη, στις διάφορες παραλλαγές της, παλιότερες και σύγχρονες, παραγνωρίζει ότι: πρώτον, η εργατική τάξη και οι ρεφορμιστές εκπρόσωποί της έχουν κατακτήσει αρκετές φορές την κυβερνητική εξουσία, αλλά δεν έχουν καν αποπειραθεί να τη χρησιμοποιήσουν για την κατάκτηση της εξουσίας και των μέσων παραγωγής. Γιατί η εργατική τάξη και τα ρεφορμιστικά κόμματα που την εκπροσωπούν έχουν κατακτηθεί απ' την αστική ιδεολογία που νομιμοποιεί το σεβασμό του (αστικού) κράτους και την ιδιοκτησία (αστική) των μέσων παραγωγής. Δεύτερον, η κατάκτηση της ηγεμονίας στην κοινωνία χωρίς κατάκτηση της εξουσίας είναι αδύνατη, απλούστατα γιατί θα την αποτρέψει η άρχουσα τάξη με τους ιδεολογικούς μηχανισμούς της αλλά και με την καταστολή (αποκλεισμός ριζοσπαστικών απόψεων απ' τα ΜΜΕ). Τρίτον, οι μηχανισμοί του κράτους έχουν ενότητα και κινητικότητα. Αν ένα τμήμα του κρατικού μηχανισμού αλωθεί από αντίπαλους ή αφερέγγυους πολιτικούς φορείς, η εξουσία θα μετακινηθεί στους κατασταλτικούς μηχανισμούς, που θα επιχειρήσουν να αποκαταστήσουν την ενότητα του κράτους ανατρέποντας τον «εισβολέα» (Χιλή 1973). Τέταρτον, ειδικά στο στάδιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, το σύστημα υπερεντείνει την εκμετάλλευση των υποτελών τάξεων και συνακόλουθα αντιδραστικοποιεί με έκτακτες εξουσίες τη διακυβέρνηση. Υπερενισχύεται ο στρατιωτικός, ο αστυνομικός μηχανισμός και η παρακολούθηση - επιτήρηση της κοινωνίας. Ο ιδεολογικός μηχανισμός δέχεται πλήγμα, λειτουργεί με «σοκ και δέος» και συρρικνωμένη αφήγηση. Καταρρίπτεται επομένως η αντίληψη ότι η κατάκτηση της ηγεμονίας εξασφαλίζει και την κατάκτηση της κατασταλτικής εξουσίας χωρίς επανάσταση.

### **Η εξουσία σχέση ή κυριαρχία;**

Το θεωρητικό εγχείρημα της άρνησης του ταξικού χαρακτήρα του κράτους και του καθοριστικού ρόλου του στην εδραίωση της πολιτικής εξουσίας του κεφαλαίου αναλαμβάνει ο Ν. Πουλαντζάς, διατυπώνοντας τη θεωρία του κράτους-σχέση. Στη θεωρία του ο Πουλαντζάς διατυπώνει τη θέση περί της εξουσίας ως σχέσης μεταξύ του κυρίαρχου και του κυριαρχούμενου. Σ' αυτήν τη σχέση συναρθρώνονται, πρώτον, η πάλη κυρίαρχου και κυριαρχούμενου, δεύτερον, η επιβολή του κυρίαρχου και, τρίτον, ο συσχετισμός δύναμης μεταξύ των δύο.

Ο Ν. Πουλαντζάς απορρίπτει τη θέση ότι το κράτος είναι όργανο το οποίο χρησιμοποιεί κατά το δοκούν η άρχουσα τάξη για να επιβάλει την κυριαρχία της. Θεωρεί ότι η αντίληψη της εξωτερικότητας των αγώνων και του κράτους φρουρίου είναι η βάση της στρατηγικής εφόδου και της συντριβής του κρατικού μηχανισμού. Πιστεύει όμως ότι το κράτος μπορεί να μετασηματιστεί ποιοτικά στη συνέχειά του.

Η ταξική πάλη και οι αγώνες που τη διατρέχουν και τη διαμορφώνουν αποκρυσταλλώνονται στο αστικό κράτος και το καθορίζουν. Το κράτος εγκλείει τους ταξικούς αγώνες και το συσχετισμό τους. Το κράτος αποκτά έτσι ταξικό χαρακτήρα, υπηρετεί την αστική τάξη, με σχετική αυτονομία, όμως όχι αυθαίρετα αλλά σύμφωνα με το συσχετισμό δύναμης κυρίαρχων και κυριαρχούμενων τάξεων. Σ' αυτήν τη βάση θεμελιώνεται η σοσιαλρεφορμιστική πρόταση του Ν. Πουλαντζά. Το κράτος, αν και αντανάκλα την κυριαρχία της αστικής τάξης και κυρίως αυτήν υπηρετεί, δεν δομείται στους μηχανισμούς του ως αστικό κράτος. Άρα, αν αλλάξει ο συσχετισμός δύναμης των αντίπαλων τάξεων, αυτή η αλλαγή αντανάκλαται και στο κράτος σαν αμοιβαία αλλαγή θέσης κυριαρχούμενης και κυρίαρχης τάξης. Και επειδή η ταξική πάλη εγγράφεται σαν εσωτερικότητα και όχι εξωτερικότητα ανταγωνιστική, μπορεί να επέλθει ο ποιοτικός μετασηματισμός του κράτους χωρίς την επαναστατική συντριβή του. Η θεωρητική κατασκευή του Πουλαντζά υποκαθιστά την ταξική πάλη με την αστική ρύθμισή της:

**Πρώτο**, το αστικό κράτος δεν είναι λευκός χάρτης, δεν αντανάκλα απλώς την ταξική πάλη. Είναι δομημένο έτσι ώστε να συμμετέχει αποφασιστικά στην ταξική πάλη σαν οργανικό στοιχείο του κυρίαρχου ταξικού συσχετισμού.

**Δεύτερον**, ο συσχετισμός δύναμης αστικής και εργατικής τάξης δεν ανατρέπεται πρώτα στο οικονομικό και εν συνεχεία στο κρατικό πεδίο αλλά αντίστροφα.

**Τρίτον**, η σχετική αλλαγή του ενδοκρατικού συσχετισμού, χαρακτηριστικά η κατάληψη της κυβερνητικής εξουσίας, ή θα εξελιχθεί σε μορφή δυαδικής εξουσίας με τη συνάρθρωση και

λαϊκών οργάνων, εξέλιξη την οποία αποκλείει ο Πουλαντζάς, ή θα ανοίξει το δρόμο για την κατασταλτική επέμβαση στρατού, παρακρατικών και ιμπεριαλιστικών δυνάμεων.

### **Εξελικτική και επαναστατική ανάπτυξη - δυαδική εξουσία**

Ο εξελικτισμός στη φιλοσοφία και την πολιτική εννοεί την εξέλιξη μόνο σαν διαδικασία βαθμιαίων ποσοτικών αλλαγών. Αγνοεί την αλματώδη ανισόμετρη εξέλιξη, αδυνατεί να την προβλέψει, να την ερμηνεύσει και να τη διαχειριστεί, όταν συμβεί. Στο κοινωνικό επίπεδο ο εξελικτισμός είναι το θεωρητικό θεμέλιο του ρεφορμισμού. Αρνείται ή υποβαθμίζει τις κοινωνικές αντιθέσεις. Αντί του αγώνα για την προοδευτική επίλυσή τους προτείνει το συμβιβασμό. Αρνείται την αναγκαιότητα του επαναστατικού αγώνα για την κατάργηση του καπιταλισμού, προσανατολίζει την εργατική τάξη σε μια εξελικτική βελτίωση της θέσης της στο πλαίσιο του καπιταλισμού. Οι διανοούμενοι του αστισμού και του ρεφορμισμού χαρακτηρίζουν ουτοπική ή και επικίνδυνη για τη σύγχρονη κοινωνία την κοινωνική επανάσταση. Απορρίπτουν ή υποβαθμίζουν και τους άλλους κόμβους της αλματικής και ανισόμετρης εξέλιξης: την εξέγερση, την επαναστατική κατάσταση, τη δυαδική εξουσία. Αυτές οι αλματικές βαθμίδες εξέλιξης εμφανίζονται αυθόρμητα ή και συνειδητά στο κοινωνικό γίγνεσθαι, όταν πυκνώνουν οι αντιθέσεις. Συνδέονται διαλεκτικά με την επανάσταση, αποτελούν προκαταρκτικές μορφές της. Όσοι αντιμάχονται την επανάσταση και γενικά τις αλματικές μορφές εξέλιξης το πράττουν είτε από άγνοια είτε αντιθέτως από επίγνωση ότι η καπιταλιστική τάξη πραγμάτων δεν ανατρέπεται με τη γραμμική εξέλιξη των βαθμιαίων αλλαγών και βελτιώσεων, που σήμερα εξάλλου το σύστημα τις έχει αντικαταστήσει με τις αντιμεταρρυθμίσεις, αλλά με την όξυνση της ταξικής πάλης, που οδηγεί σε μορφές ανισόμετρης εξέλιξης και τελικά στο επαναστατικό άλμα.

Η επανάσταση δεν είναι τυχοδιωκτικός βολонταρισμός κάποιων θερμοκέφαλων (υπάρχουν και τέτοιες περιπτώσεις) αλλά νομοτελειακό φαινόμενο που γεννιέται κατ' ανάγκη απ' τη σύγκρουση ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες παραγωγικές δυνάμεις και τις τελματωμένες παραγωγικές σχέσεις αλλά και ανάμεσα στις κοινωνικές δυνάμεις που εκπροσωπούν τις μεν και τις δε. Η πάλη κορυφώνεται με την επανάσταση, που πρωταρχική αποστολή της είναι η συντριβή της αντιδραστικής εξουσίας. Η εγκαθίδρυση του νέου κοινωνικού συστήματος δεν γίνεται αυτόματα. Απαιτεί περίοδο ριζικών μετασχηματισμών στη βάση και το εποικοδόμημα.

Αντίθετα με το μεταρρυθμισμό που αποκλείει την επανάσταση, η επανάσταση όχι μόνον δεν αποκλείει τις μεταρρυθμίσεις, αλλά τις προϋποθέτει, ώστε μέσα απ' τους αγώνες και τις κατακτήσεις οι εργαζόμενοι να συνειδητοποιούν την αναγκαιότητα της επαναστατικής

ανατροπής του αντιδραστικού καθεστώτος.

Συχνά της επανάστασης προηγείται η εξέγερση, μαζική και δυναμική λαϊκή κινητοποίηση, αυθόρμητη και ανοργάνωτη συνήθως. Κακώς ταυτίζεται και από σκοπιμότητα με την επανάσταση που είναι συνειδητή, σχεδιασμένη, οργανωμένη και στοχοπροσηλωμένη. Η έκρηξη εξεγέρσεων προαναγγέλλει την επανάσταση.

Η όξυνση των αντιθέσεων της κοινωνικοπολιτικής ζωής οδηγεί σε οξυμμένη πολιτική κρίση, την επαναστατική κατάσταση, που κλονίζει την κορυφή, δυστυχοποιεί και εξεγείρει τη βάση. Όσο ανώτερο είναι το στάδιο της επαναστατικής κατάστασης, τόσο μεγαλύτερη σημασία για την περαιτέρω ανάπτυξή της έχει η ωριμότητα του υποκειμενικού παράγοντα. Η επαναστατική κατάσταση απ' το στάδιο του μαζικού αναβρασμού εξελίσσεται σε πανεθνική κρίση, που μετεξελίσσεται σε επανάσταση. Η επαναστατική κατάσταση ακόμη και στην πανεθνική μορφή της δεν μετατρέπεται πάντοτε σε επανάσταση.

Η δυαδική εξουσία αποτελεί είσοδο στην επαναστατική διαδικασία. Τα συμβούλια των εργαζομένων, που προϋπάρχουν ή δημιουργούνται στην επαναστατική κατάσταση, θραύουν τη μεσολάβηση με τον κρατικό μηχανισμό. Αναδεικνύονται σε αυτόνομους φορείς λαϊκής εξουσίας. Μετά τη νίκη της επανάστασης συγκροτούν το συμβουλευτικό μηχανισμό της δικτατορίας του προλεταριάτου, με συγκερασμό άμεσης δημοκρατίας και ελεγχόμενης αντιπροσώπευσης. Όργανα του λαϊκού κινήματος και θεσμοί εντός του κράτους δεν αποτελούν μορφές δυαδικής εξουσίας, αν δεν υπάρχει επαναστατική κατάσταση (βλ. APAN).

**Πηγή: ΠΡΙΝ**